

EDUKACINĖS VEIKLOS LIETUVOS JŪRŲ MUZIEJUJE APŽVALGA. PLĖTROS PERSPEKTYVOS

Loreta RIMKIENĖ

Lietuvos jūrų muziejaus Ryšių su visuomene skyriaus muziejininkė edukologė

Lietuvos jūrų muziejuje edukacinė veikla pradėta 2000 metais. Edukacinių renginių tematiką diktuoja Lietuvos jūrų muziejaus ekspozicijos. Muziejaus Ryšių su visuomene skyriaus darbuotojai yra parengę edukacinius projektus ir renginius suaugusiesiems, vaikams, moksleiviams, studentams. Jų metu informatyviai ir nuotaikingai pateikiama atitinkama teminė informacija. Medžiaga rengiama remiantis bendrosiomis vidurinio ugdymo mokyklų programomis, renginiams pritaikyta praktinė veikla. Renginių medžiaga nuolat atnaujinama. Edukacijos Lietuvos jūrų muziejuje (LJM) tikslas – išprovokuoti renginiuose aktyvų dialogą, sudominti klausytojus pateikta informacija, suteikti kuo daugiau žinių apie jūrų gamtą, ekologiją, supažindinti su jūriniu kultūros paveldu. Naudojama nemažai vaizdinės medžiagos, žaidybinių elementų. Patirtis parodė, kad geriausias rezultatas yra pasiekiamas, kai grupėje – ne daugiau kaip 30 moksleivių. Edukacija vykdoma Muziejaus teritorijoje: po atviru dangumi, istorinėse salėse, akvariumo patalpose ir delfinariume, naudojant įvairias renginių formas: konkursai, konferencijos, atviros diskusijos, spektakliai ir kita.

Siekiant pristatyti Muziejaus edukacinę veiklą, buvo organizuoti seminarai Klaipėdos miesto pedagogams, dalyvaujama mokytojų susitikimuose. Edukacinė veikla pristatoma ne tik Klaipėdos mieste. Specialistai važiuoja į Klaipėdos apskrities mokyklas susitikti su pavaduotojais užklasiniam ugdymui, pedagogais. Šių susitikimų metu platinami edukacinių renginių lankstinukai ir pristatomi nauji renginiai, aptariama darbo formų su vaikais Muziejuje specifika.

Prasidedant sezonui, gegužės–birželio mėnesiais, pagrindinė lankytojų grupė yra moksleiviai. Vadovaujami pedagogų jie neapsiriboja vien tik LJM ekspozicijų lankymu ir delfinų pasirodymų stebėjimu – pageidauja ir aktyviai užsako edukacinius renginius.

Pirmasis edukacinės veiklos tyrimas buvo atliktas 2001 metais. Nuo to laiko yra sukurtas ne vienas naujas renginys, kinta tikslinės grupės, renginių formos. Apžvelgus pastarųjų metų darbo rezultatus pastebėta, kad renginių skaičius išlieka stabilus. 2008 metų tyrimas padėjo išsiaiškinti to priežastis.

Straipsnio tikslas – apžvelgti edukacinės veiklos situaciją Lietuvos jūrų muziejuje, numatyti veiklos perspektyvas. Tyrimo metodika – Lietuvos jūrų muziejaus ataskaitų analizė, Klaipėdos apskrities ir miesto pedagogų anketavimas.

Pranešimo uždaviniai:

- Apžvelgti edukacinę veiklą nuo 2000 iki 2007 metų.
- Atlikti Klaipėdos apskrities ir miesto pedagogų apklausą.
- Apibendrinti gautus rezultatus.
- Pateikti perspektyvines gaires.
- Suformuluoti išvadas.

Lietuvos jūrų muziejuje taikomos įvairios edukacinės veiklos formos: edukaciniai renginiai, specializuota edukacinė veikla, išvažiuojamosios pamokos, pramoginiai-edukaciniai renginiai. Pagrindinės šių renginių tikslinės grupės – moksleiviai, studentai, suaugusieji, šeimos, senjorai – daugiausia iš Klaipėdos miesto ir apskrities.

Pirmasis kraštotyris edukacinis renginys 1–4 klasių moksleiviams – „Pas senąjį žveją“ – buvo surengtas 2000 metais. Renginio, kuris vyko LJM Laidvybos istorijos skyriuje, Pajūrio žvejo etnografinėje sodyboje, tikslas buvo supažindinti moksleivius su XIX a. pab. – XX a. pr. žvejo gyvenamosios aplinkos ypatumais, detalėmis, skatinti mokinius domėtis pajūrio krašto etnografija, senąja architektūra. Renginio metu moksleiviams suteikiama žinių apie atskirus žvejo sodybos pastatus: trobą, klėtį, tvartą, rūkyklą, pirtį, rūšį, jų architektūrą, puošybą, paskirtį. Renginio metu

moksleiviai atlieka nemažai praktinių užduočių: pina žiogrių tvorą, mokosi džiauti žvejų tinklus, mokosi patarlių, priežodžių.

Kaip parodė patirtis, šis renginys nepraranda aktualumo ir šiandien. Daugelis miesto vaikų nepažįsta gyvenimo kaime. 2000 m. Pajūrio žvejo etnografinėje sodyboje buvo vesti 55 renginiai, kuriuose dalyvavo 1354 pradinė klasių moksleiviai.

2001 m. organizuoti renginiai „Baltijos jūros delfinai“ ir „Paslaptingas banginių ir delfinų pasaulis“. Per 2001 metus įvyko 115 renginių (61 apie delfinus), kuriuose dalyvavo 2868 moksleiviai. Dėstant temą „Paslaptingas banginių ir delfinų pasaulis“, moksleiviai yra supažindinami su banginių ir delfinų rūšimis, sužino, kaip jie evoliucionuodami prisitaikė gyventi vandenyje, susipažįsta su banginių anatomija, fiziologija, sužino apie šių žinduolių gyvenimo būdą, tarpusavio santykius, apie delfinų laikymo delfinariumuose sąlygas, pavojus, kurie kelia grėsmę delfinų išlikimui. Renginys vyksta delfinariume salėje, kur ypatingą atmosferą sukuria gyvi eksponatai – delfinai. Moksleiviai turi galimybę gyvus eksponatus – delfinus, Juodosios jūros afalinas (*Tursiops truncatus ponticus*) – pamatyti iš arčiau nei pasirodymų metu. Naudojamos techninės priemonės: kompiuteris, projektorius, ekranas. Organizuojami pažintiniai žaidimai.

2002 m. parengti du edukaciniai renginiai: „Jūra – gyvybės lopšys“ ir „Kas Baltijoje gyvena?“. Renginio „Jūra – gyvybės lopšys“ metu moksleiviai sužino: kaip atsirado gyvybė jūroje, kaip ji vystėsi, kiek ir kokių dinozaurų rūšių buvo, kaip jie gyveno, kodėl vieni gyvūnai išmirė, o kiti ne, kaip atrodo fosilijos, ką reiškia žodžiai *paleontologas*, *fosilija*, *evoliucija*. Renginys vyksta Jūrų muziejaus ekspozicijos salėje. Šis renginys skirtas 6–12 klasių moksleivių auditorijai. Renginio „Kas Baltijoje gyvena?“ metu sužinoma, kiek Baltijos jūroje yra žuvų, ruonių, delfinų rūšių, kokia yra žuvų kūno sandara, koks Baltijos jūros delfinų (Jūros kiaulių) ir ruonių gyvenimo būdas, kokie pavojai tyko Baltijos jūros gyventojų.

Per 2002 metus surengti 9 išvažiuojamieji renginiai dviem tūkstančiams kaimo moksleivių. Iš viso tais metais surengta 175 edukaciniai renginiai (iš jų net 75 yra apie delfinus). Muziejaus edukaciniuose renginiuose dalyvavo 6191 moksleivis.

2003 m. renginių skaičius sumažėjo. Surengta 110 edukacinių renginių, kuriuose dalyvavo 3916 moksleivių. Pagrindinė priežastis – apmokestin-

Edukacinio užsiėmimo muziejuje akimirkos.
A. Mažūno nuotrauka

ta persikėlimo į Smiltynę paslauga. Bendras mokestis (persikėlimas, kelionės išlaidos ir renginio kaina) gerokai išaugo. Tokia padėtis ypač turėjo įtakos kaimo mokyklų moksleivių galimybėms atvykti į LJM edukacinius renginius.

Tais metais sukurtas naujas renginys intriguojančia tema: „Koraliniai rifai – povandeninės džiunglės“. Renginio metu moksleiviai sužino apie koralinio rifo gyventojus, pavojus, kurie tyko vandenynų gelmėse bei pakrantėse, ir apie itin sudėtingus tropinių akvariumų įrenginius. Vyresniųjų klasių moksleiviai apsilanko akvariumo techninėse patalpose. Deja, naujas renginys, nepaisant aktyvios informacijos sklaidos, nesulaukia didesnio dėmesio. Tais metais vestas tik vienas renginys. Analizuojant priežastis, galima daryti išvadą, kad ši tema beveik neturi sąsajų su bendrojo vidurinio ugdymo mokyklų gamtos mokslų programomis, todėl nors tema ir įdomi, bet populiari netampa.

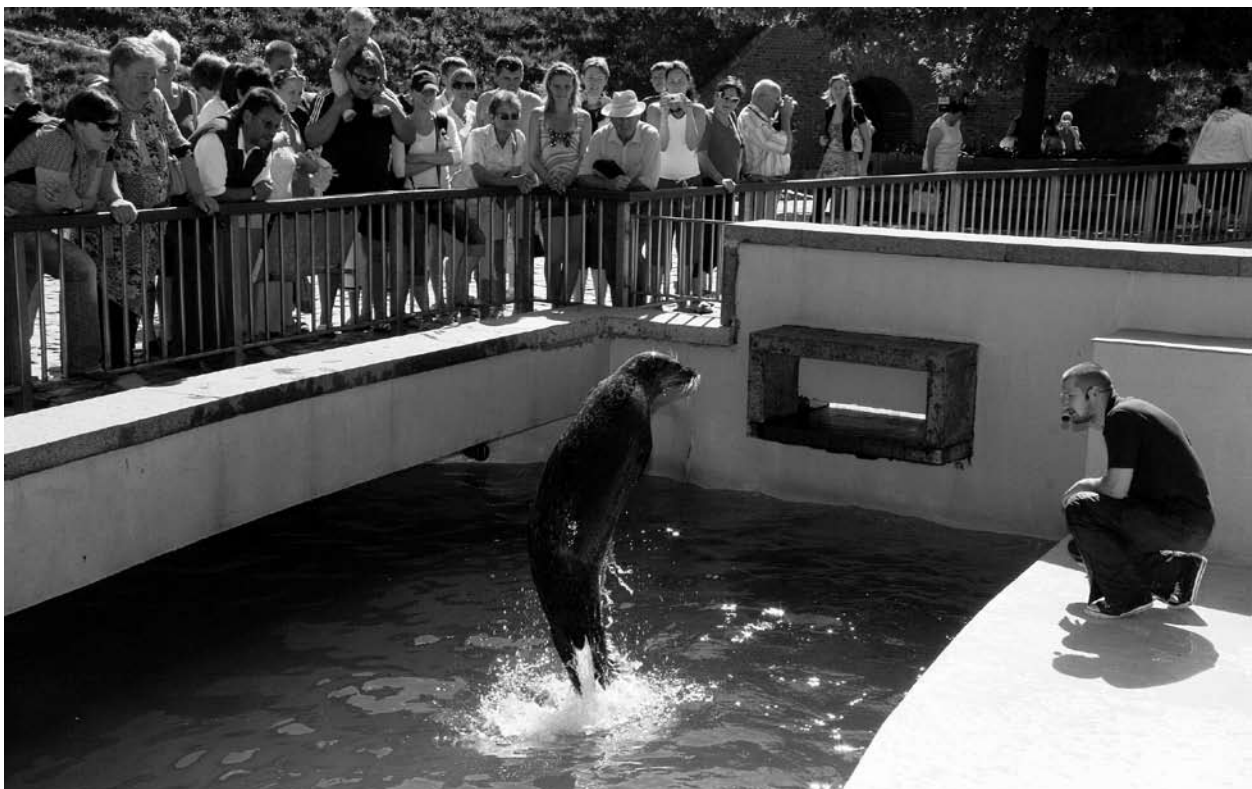
2004 metais Klaipėdos miesto pradinė klasių pedagogams delfinariume surengtas išvažiuojamasis posėdis. Edukaciniai renginiai pristatyti Klaipėdos pradinė klasių mokytojams, lietuvių kalbos mokytojų konferencijoje, konferencijoje „Kultūrinių edukacinių programų plėtra Klaipėdos apskrityje“. Bukletai apie edukacinius renginius pasiekė Klaipėdos, Gargždų, Kretingos, Palangos mokymo įstaigas. Nepaisant minėtų veiklos skatinimo priemonių, renginių mažėjimo tendencija išliko: surengti 77 edukaciniai renginiai, kuriuose dalyvavo 2392 moksleiviai. Mažėja net ir edukacinių pamokų apie delfinus dalyvių skaičius, surengti tik 35 renginiai, nes delfinariume intensyviai vykdomi delfinų terapijos (DT) seansai. Tapo sudėtingiau pritaikyti mokytojams patogų renginių laiką, nes tai delfinariume turi būti derinama tarp delfinų treniruočių ir

DT seansų. Pasirodymų metu nemažai laiko skiriama edukacijai, todėl pedagogai, atvedę klasę į pasirodymą, nebemato prasmės papildomai užsisakyti renginį. 2004 metų pradžioje mokyklose vyko reformos, renginiams už mokyklos ribų buvo skirtas gegužės–birželio laikotarpis, o birželio mėnesį delfinariume jau vyksta pasirodymai ir galimybių ten vesti renginius mažėja.

2005 metais buvo parengtas naujas edukacinis renginys „Plėšrūs ir pavojingi jūros gyvūnai: mitai ar tikrovė“. Tema apie pačius pavojingiausias vandenyno gyventojus, apie grėsmę, tykančią vandenynų gelmėse ir pakrantėse. Šis renginys pagal lankytojų gausą Muziejuje buvo pirmasis, populiarumu nenusileidžiantis delfinariume vedamam renginiui „Paslaptingas banginių ir delfinų pasaulis“. Derėtų pažymėti, kad didžioji dauguma naujojo renginio dalyvių buvo ir yra vyresniojo mokyklinio amžiaus ir siekia pagilinti mokykloje dėstomų programų žinias. Per 2005 metus renginių skaičius išaugo 24%. Surengtas 101 edukacinis renginys. Šiuose renginiuose dalyvavo 2670 moksleivių. Edukacinių renginių skaičiaus augimo priežastys: 1. Naujos Jūrų faunos ekspozicijos apie plėšrius ir pavojingus jūros gyvūnus sukūrimas; 2. Temos „Baltijos jūros ruonių gyvenimo būdas ir laikymo sąlygos Jūrų muziejuje“ sukūrimas; 3. Naujos žmoniškųjų išteklių pajėgos: į edukacinę veiklą įsitraukia ir kitų skyrių darbuotojai.

2006 metais apie delfinus sužinoti daugiau Klaipėdos apskrities moksleiviai turėjo galimybę savo mokyklose, nes LJM organizavo išvažiuojamuosius edukacinius renginius „Paslaptingas banginių ir delfinų pasaulis“. Buvo surengti 25 išvažiuojamieji renginiai, kuriuose dalyvavo 1655 moksleiviai. 2006 metų vasarą buvo sukurtas naujas unikalus edukacinis projektas „Naktis su delfinai“, siūlantis delfinariumą vasaros metu lankyti net naktį. Tai 12–15 metų amžiaus moksleiviams skirtas specializuotas edukacinis renginys, prasidedantis vakare ir pasibaigiantis ryte. Moksleiviai ne tik sužino apie delfinus, pabendrauja su treneriu, pamato, kaip delfinai treniruojami, bet ir per naktį gali stebėti, ką šie paslaptingi gyvūnai veikia, kai mes miegame. Naktį moksleiviai praleidžia delfinariumo fojė, kur, įsitaikę atsineštuose miegmaišiuose, nakvoja. Šis renginys Lietuvos muziejų asociacijos ir švietimo sekcijos buvo apdovanotas už gerą edukacinę idėją. Iš viso per 2006 metus surengti 95 edukaciniai renginiai, kuriuose dalyvavo 3508 moksleiviai.

Pastaraisiais metais LJM sparčiai plečia savo veiklos sritis. Viena iš prioritetinių veiklų – edukacija, darbas su moksleiviais ir mokytojais. Stengiamasi muziejinę medžiagą labiau priartinti prie lankytojo. Nuolat ieškoma skirtingų darbo formų, – šitaip gimsta naujos

Edukacinis užsiėmimas muziejuje. A. Mažūno nuotrauka

paslaugos – gimtadienis Muziejuje ir jaunavedžių sveikinimo ceremonija su delfinais.

2007 metais buvo surengti 107 edukaciniai renginiai, kuriuose dalyvavo 3235 dalyviai. Vienas didžiausių praėjusių metų privalumų – specializuotus edukacinius renginius vis dažniau veda visų ekspozicinių skyrių specialistai.

Pagrindiniai kiekvienais metais organizuojami edukaciniai renginiai jau yra tapę tradiciniais: tai Vardynų šventė, Muziejų naktis, tarptautinės Vandenyne ir Jūros kiaulės dienos, žvejiško folkloro šventė „Žuvys išgalvojo giesmes“, palapinė-laboratorija po atviru dangumi „Pažinkime Baltijos jūrą“. Kiekvienas proginis renginys – tai dar viena galimybė parodyti lankytojui menčiau matomas Muziejaus puses, skleisti ekologines ir marinistinio kultūros paveldo idėjas.

Tyrimo organizavimas

Tyrimui atlikti pasirinktas anketavimo metodas. Anketos elektroniniu paštu buvo išsiųstos Klaipėdos apskrities ir Klaipėdos miesto mokykloms, LJM duomenų bazės kontaktais. Anketavimas buvo vykdomas ir pedagogų susirinkimų metu. Anketavimu norėta atsakyti į klausimą, kodėl, nepaisant naujų edukacinių renginių formų, nėra renginių augimo tendencijos.

Anketose pateikti klausimai turėjo padėti įvertinti Lietuvos jūrų muziejuje parengtų edukacinių programų populiarumą ir poreikį, priežastis, kurios trukdo edukaciniuose renginiuose lankytis dažniau. Svarbu buvo atsakyti į klausimą, iš kur pedagogai gauna informaciją apie edukacinius renginius. Pedagogų atsakymų analizė padėtų lengviau „pasiekti“ mokytojus jiems labiausiai prieinamu informavimo kanalu. Anketos klausimais siekta „pasitikrinti“ savo edukacinių renginių tikslines grupes ir jų apsilankymo laiką.

Anketavimas truko porą mėnesių. Buvo sugrąžinta 115 užpildytų anketų.

Tyrimo rezultatai ir jų analizė

Apžvelgiant 2000–2006 metų rezultatus, galima daryti išvadą, kad renginių skaičius kiekvienais metais išlieka panašus, nepriklausomai nuo informacijos sklaidos intensyvumo, naujų darbo formų diegimo.

Anketinė apklausa parodė, kad apie LJM vykdomą edukacinę veiklą žino beveik visi apklausoje dalyvavę mokytojai. Į klausimą, „Ar gaunate pakankamai informacijos?“ tik 1,7% atsakė, kad jos negauna. 98,3% respondentų atsakė, jog informacija vienu ar

kitu būdu juos pasiekia. Informacija apie edukacinius renginius Lietuvos jūrų muziejuje platinama elektroniniu paštu, tiesioginių kontaktų metu, bendraujant su mokyklų pedagogais, direktoriaus pavaduotojais ugdymui. Bukletai teikiami Klaipėdos miesto savivaldybės Švietimo skyriui. Informacija apie edukacinius renginius skelbiama Muziejaus interneto svetainėje www.muzejus.lt, periodiškai teikiami pranešimai spaudai, užsakinėjama vieta reklamai spaudoje. Net 53% pedagogų apie LJM edukacinę veiklą sužino iš kolegų, 49,6% susiranda informaciją LJM interneto svetainėje, 40,9% informaciją apie renginius sužino iš spaudos, 36,5% gauna iš Švietimo skyriaus ir 26,1% – elektroniniu paštu. Skaičiai parodė, jog veiksmingiausias informacijos sklaidos kanalas yra žodinis – tarp pedagogų ir tiesioginis Muziejaus darbuotojų bendravimas su pedagogais. Informacinės visuomenės amžiuje daugelis pedagogų informacijos ieško internete, tikslinėse interneto svetainėse. Anketavimo duomenimis, tik 26,1% gauna informaciją elektroniniu paštu. Lietuvos jūrų muziejaus duomenų bazėje yra įvesti mokyklų raštinių kontaktai. Tai leidžia daryti išvadą, kad neretai informacija nepasiekia tikslinių grupių. Todėl Lietuvos jūrų muziejaus edukologai pradėjo kurti dar vieną duomenų bazę, kad pedagogus informacija pasiektų tiesiogiai.

Kokių specialybių pedagogai lankosi dažniausiai? 46,1% mokytojų, ateinančių į LJM edukacinius renginius, yra pradinių klasių mokytojai, 15,7% – klasių auklėtojai, 9,6% – biologijos mokytojai. Nors Lietuvos jūrų muziejuje yra sukurta keletas pamario krašto etnokultūros paveldą pristatančių renginių, tačiau tik 1,7% anketos respondentų sudaro istorijos mokytojai. Dauguma apklaustų pedagogų yra tos nuomonės, kad edukacinio renginio trukmė neturėtų viršyti akademinės valandos

60% pedagogų savo atvedamai klasei (vis dėlto renkasi temą apie delfinus „Paslaptingas banginių ir delfinų pasaulis“. Antras pagal užsakymų skaičių renginys yra „Kas Baltijoje gyvena?“ Mokytojams priimtini šie renginiai, nes atitinka mokomąsias programas, juose daug dėmesio skiriama Baltijos jūros ekologijai.

Beveik 98,6% respondentų pažymėjo, kad edukaciniuose renginiuose norėtų lankytis dažniau. Anketų atsakymuose į klausimą „Kokios priežastys trukdo edukaciniuose renginiuose lankytis dažniau?“ buvo paminėta: laiko stoka – 91,9%, mokyklos vidaus tvarka – 58,3%, nepatogi Muziejaus geografinė padė-

tis – 20,9%. Keletas pedagogų paminėjo, kad per mažai domisi edukaciniais renginiais. Kaimo vietovių mokykloms ypač aktuali renginių kaina ir kelionės išlaidos, nes daugelis moksleivių yra iš socialiai remtinų šeimų.

Anketinis tyrimas dar kartą įrodė, kad didesnė moksleivių dalis edukacinius renginius LJM nori užsisakyti gegužės mėnesį (net 40% visų dalyvių). Tuo metu Muziejuje yra prasidėjęs sezonas ir vyksta daugelis tradicinių renginių, kuriuos organizuoja tie patys Muziejaus edukologai.

Perspektyvinių gairių nustatymas

Lietuvos jūrų muziejaus Ryšių su visuomene skyriaus edukologai tyrimo pagrindu numatė edukacinių renginių Jūrų muziejuje plėtros strategiją. Išskirtos pagrindinės veiklos sritys: išvažiuojamųjų edukacinių renginių plėtotė; edukacinių renginių orientacija į šeimas; informacinių technologijų taikymas edukacijoje (nuotolinė edukacija, informaciniai terminalai); teikti edukacines paslaugas suaugusiųjų auditorijoms (kurti VIP klubus); tobulinti klubinę veiklą (senjorų, jaunųjų jūrininkų, bičiulių klubas); kurti šiandienai aktualias ekologines programas, bendradarbiaujant su partneriais (universitetais, mokslinių tyrimų institutais, gamtosauginėmis organizacijomis Lietuvoje ir pasaulyje).

Išvados

Muziejuje yra parengtos 7 edukacinės programos, pritaikytos įvairaus amžiaus lankytojams, taip pat siūlomi specializuoti renginiai, kuriuos veda Muziejaus

specialistai. Kasmet vedama 100–120 edukacinių renginių, kuriuose vidutiniškai apsilanko apie 4000 moksleivių. Pagal 2001–2005 metų edukacinių renginių dalyvių analizę, 80% renginių dalyvių yra Klaipėdos miesto moksleiviai bei studentai ir tik 20% sudaro grupės iš Klaipėdos regiono mokyklų. Dažniausiai LJM edukaciniuose renginiuose lankosi 1–8 klasių moksleiviai. Populiariausia tema – „Paslaptingas banginių ir delfinų pasaulis“ jau nuo 2000 metų jokiai kitai temai neužleidžia savo pozicijos. Didesnė dalis pedagogų norėtų lankytis dažniau, tačiau pagrindinė kliūtis jiems yra laiko trūkumas, mokyklos vidaus tvarka bei nepatogi LJM geografinė padėtis.

Norėdami išplėsti Lietuvos jūrų muziejaus edukacinių renginių geografiją bei padaryti edukacines programas pasiekiamas didesniai visuomenės būriui, planuojame rengti kilnojamasias temines parodas, remdamiesi Muziejaus ekspozicija. Parodų atidarymus organizuoti Klaipėdos apskrities mokyklose, seniūnijų centruose, visuomeniniuose rajonų kultūros centruose ir panašiai.

Siekiant didinti visuomenės susidomėjimą edukaciniais ir proginiiais renginiais yra numatyta nuolat teikti informaciją apie edukacinius renginius interneto svetainėse tų organizacijų, su kuriomis bendradarbiaujama, kurti aktyvių mokytojų duomenų bazę, glaudžiau bendradarbiauti su švietimo skyriais ir ministerija.

Taigi dar kartą keliamas ir sprendžiamas klausimas, ar lankymasis Lietuvos muziejų edukacinėse programose neturėtų būti bendrojo vidurinio ugdymo mokymo programų dalis? ■

SUMMARY

Lithuanian Sea Museum (LSM) launched educational activities in 2000. Today LSM offers 7 topics for educational activities for schoolchildren, 10 specialized activities on environmental and cultural maritime heritage topics as well as a number of special events. In order to make survey about educational activity in LSM the quantitative research method was used. The teachers of Klaipėda town and region were asked to fill in a questionnaire. The survey showed the following results: more frequent visits to LSM for educational activities are restricted by the time limit and individual rulebooks at separate schools. Obviously, the co-operation between museums and Ministry of Education is necessary.

The research also proved that for better communication direct contacts with teachers is necessary. From the respondents' point of view, the most actual topics are related to ecological and environmental issues. Research proved the most popular topics in LSM to be "Mysterious world of whales and dolphins" and "Who lives in the Baltic sea?"

Nowadays museum cannot passively wait for the visitors. Valuable material collected at the museum needs to be spread to a wide public. Expanding strategies, listed in the survey, would help to realize the mission of the Lithuanian Sea Museum "Together with the visitors we will learn to explore, enjoy and preserve our harmony with the sea".